

Mennesker ved skilleveien

Varmann i Vadsø

Fylkesmann Kolbjørn Varmann i Finnmark har skiftet navn én gang, oppholdssted mange ganger, arbeid og tillitsverv tallrike ganger. Han har vært skolestyrer, prost og etterretningsmann i Tysfjord, stortingsmann fra Nordland, statsråd i Gerhardsens 3. regjering. Nå er han fylkesmann. Men engelsk kan han fortsatt ikke snakke. – Jeg lengter ikke etter kunnskaper. Jo mer du får av dem, jo mer trenger du, sier Varmann på fallrepet av sin fylkesmannstid i Finnmark. Etter krigen utnevnt til sogneprest sørpå, men sa nei takk. For ham ble kanskje krigstiden den skillevei som gjorde at han siden kastet seg over politikens mer verdslige oppgaver.

Av Idar Kristiansen

Det hendte seg engang på Nordfjordeid at eleven Myklebust igjen var borte fra sin skole, Eid gymnas. Tre dager hadde han vært borte da rektor fant å måtte ta affære og gikk hjem til karen. Følgende replikkveksling utspant seg:

Rektor: – Hev du vorte sjuk att, Myklebust?

Myklebust: – Neidå, rektor, eg er frisk nok, eg.

Rektor: – Men hev du ikkje lust til å gå på skulen?

Myklebust: – Jaudå, rektor, visst hev eg lust! Men her ser du gut som kan styre lustone sine!

Det er en uomtvistelig kjensgjerning at fylkesmannen i Finnmark, Kolbjørn Sigurd Verner Varmann, er født lille julaften 1904 på Nordfjordeid, og at han slett ikke het Varmann i sine første 29 leveår. Han skiftet nemlig navn i 1933. Så het han vel Myklebust for den tid, da?

Nei, det het hans kone Anna Asbjørg inntil hun giftet seg i 1932! Med daværende Kolbjørn Karlens, sønn av byggmester Anders Karlens. Kolbjørn var den eldste av ti søsken. – Det hersket en forunderlig optimisme i bygda! kommenterer han selv sine foreldres produktivitet.

Det kunne ha vært Kolbjørn Varmann som hin gang til sin rektor hevdet at han kunne «styre lustone sine» – selv om mange vil hevde at det gjennom et langt liv bare har vært så måtelig med den saken. I alle fall heter det om ham at som prest, politiker og administrator har han vært fargerik og frittalende. Såpass fargerik og frittalende at det tross atskillig beundring stundom har blåst ganske friskt rundt hans person.

Fra cand. theol. til HV-sjef

Kolbjørn Varmann er et av disse forunderlige menneskene som man vel kan plassere på en taburet i regjeringsbygningen eller en benk på Theatercaféen, men som er temmelig uryddig om noen vil prøve å presse ham inn i en leksikalsk bås. Greit nok at han ble student omtrent samtidig med at Roald Amundsen satte kurs for Nordpolen, at han ble cand. theol. i 1929 og var

gymnaslærer på Nordfjordeid i 1930–31, det var ikke depresjonsår for ingenting.

Men etter at han i årene 1931–36 i egenskap av stiftskapellan hadde flaket Hålogaland rundt lik en Ahasverus for han slo seg til i Tysfjord, gjør han det neigu' ikke lett for dem som vil prøve å innfange hans gjerninger i ord. Mens han ennå, ifølge våre skrifter, fortsatt var stiftskapellan, står han oppført som grunnlegger av, styrer for og lærer ved Tysfjord realskole og gymnas – denne perioden strekker seg fra 1934 til 1954!

Ikke så problematisk? Neivel. Men han var også sogneprest i Tysfjord fra 1936. Han var ordfører der fra samme år. Da han ble sogneprest og ordfører, hadde han alt vært formann i skolestyre, forsørgsstyre og vergeråd et år. Alt dette fortsatte han å være fram til 1942, om vi ikke allerede på dette tidspunkt er gått fullstendig surr i opplysningene.

Krigstiden ble skillevei

Forundrer det forresten at han også var styremedlem i Ofoten skyttersamlag i perioden 1936 til 1940, da han hoppet inn i etterretningsvirksomhet og begynte å organisere flyktningetransporter over til Sverige? Så har han da også bl. a. skytterorganisasjonenes medalje i gull og sølv, Hærens skyttermedalje, Deltakermedaljen, samt diplom for sin etterretningsvirksomhet.

Etter krigen ble han i 1947 utnevnt til sogneprest i Våler i Østfold, men kom til å tenke og takket nei. Det passet ham bedre å bli områdesjef for HV-område 15103, Tysfjord, hvor han fra før av bl. a. var skolestyrer, lærer og sogneprest. Sannelig, det står kruttrøyk rundt denne presten i Tysfjord!

Vi skal for et øyeblikk forlate ham der, og sette oss ved siden av ham i skinnssofaen på Theatercaféen.

Nå, det tar litt tid for vi får satt oss. Fylkesmannen har hatt en travel dag, han kommer surrende av unnskyldning tre kvarter for sent, og må øyeblikkelig tilbake til sitt hotellrom for å lete etter brillene sine. Men endelig er alt i

orden. Den ønskede fluidum kommer på bordet, og samtalen kan begynne.

Det blir en underlig samtale. Det er så meget som samtidig vil ut av den lille snurpemunnen i det trekantete ansiktet, som så kledelig bærer høvdingkronen av grått hår. Hans noe normaliserte nordfjordsdialekt er oppblandet med nordlandsk, stemmen er lav og kan stundom virke grøtet, når han som nå ikke står på en talerstol. Dertil kommer at han kan starte en setning ganske langsomt, for så å la den ende i det mest forrykende tempo, som om tungen hans plutselig har oppdaget selve Styggen bakerst i munnhulen. Nå etterpå, når vi studerer vår notatblokk, hilser vi i beundring til de stortingsstenografer hvis plikt det var å få hans ord ned på blokken gjennom seksten år.

– Hør, sier han, – det bor nå omtrent 77 000 mennesker i Finnmark, du vet det fattig-landet der nordpå som så mange her sørpå plutselig er blitt glad i. Hvorfor? Ikke bare for midnattsolens skyld! Saken er den at ingen annen befolkning i dette land har et sterkere naturgrunnlag enn nettopp finnmarkingene, først og fremst på grunn av bergverksdriften, som stadig utvides, og fiske. Med tiden kommer nok oljen også.

Propos fiske. Det er klart at vi må få en utvidet fiskerigrense, om næringsgrunnlaget i havet skal bevares. 50 mil er altfor lite. Vet du at selveste Times foreslo 100 mil for våre farvann? 50 mil er jo ikke mer enn 9 landmil, og det er sannelig ikke meget i våre dager. 100 mil blir følgelig ikke mer enn 18 «vanlige» mil. Såpass bør i alle fall kyststatene disponere over!

Dette er meget viktig. Hvis kysten dør, da dør Norge! Eller la meg si det slik: Drep kysten og kystens folk, så dreper du samtidig det norske folk, Norges ære og Norges økonomi!

Ord som er en landshovding verdig, for å stjele en betegnelse som mer korrekt tilhører bl. a. hans kollega Ragnar Lassinaanti i Norrbotten Län, Sverige.

Stortingsperioden

Nordfjordingen fra Tysfjord i Nordland kunne selvsagt ikke nøye seg med de få, beskjedne verv han hadde fått seg tildelt i livet. Følgelig gikk han like gjerne bort og ble stortingsmann for sitt fylke, valgt av Arbeiderpartiet, i 1949. Og lik en viss mann ved navn Celius i Kjærs «Det lykkelige valg», fant han å kunne sanne med at på Stortinget, der var det godt at sitte! Følgelig ble han sittende i fire perioder, seksten år. Bare med den anmerkning, at i fem av disse årene, var han statsråd, samferdselsminister i Einar Gerhardsens tredje regjering. Da de seksten årene var omme, fant han ut at det ville tross alt være å bedre å sitte på fylkesmannsstolen nord i Vadsø, den som var blitt ledig etter Peder Holt.

På Stortinget fikk han snart litt å sysle med. I årene 1951 til 1953 og i 1955 var han f. eks. formann i protokollkomiteen. I «mellomåret» 1954

Tidligere intervjuet i serien:

- * Erik Bye
- * Leif Aagaard
- * Knut Haugland
- * Ingebjørg Skoghaug
- * Harald Konow
- * Carl Fredrik Tidemann
- * Robert Levin
- * Istvan Korda Kovacs
- * Ivo Caprino
- * Bjarne Corneliusen
- * Oluf Reed Olsen
- * Morten H. Hancke
- * Wilhelm Mohr
- * Astrid Brinck
- * Håkon Stenstadvdov
- * Lars Brandstrup
- * Victor Sparre
- * Aslak Gaup
- * Are Holen
- * Rune Aaslid
- * Otto Grieg Tidemann
- * Wenche Foss
- * Sivert Nielsen
- * Odd Bull
- * Peter Martin Anker
- * Carsten Hopstock
- * Hroar Dege
- * Martin Michaelsen

hvilte han ut som nestformann i kirke- og skolekomiteén — de som sysler med denslags gjør jo som bekjent ikke det grann for lønna si. Ikke for det, Kolbjørn Varmann hadde jo litt å gjøre på si. Han var medlem av styret for Utbyggingsfondet for Nord-Norge fra 1952, varamann i Riksrevisjonen fra 1950 og han var med i Norges Banks avdelingsstyre i perioden 1950 til 1965. Ettersom han altså hadde litt, men ikke for meget å sysle med, ble han like godt prost i Nordre Salten prosti, for årene 1954 til 1963. Selvsagt var han også medlem av styret for Arbeiderpartiets stortingsgruppe, også det fra 1954.

En spørretime med Seip

La oss på dette tidspunkt hvile ut med et avkortet referat fra Stortingets spørretime 19. juni 1957. Ikke fordi samferdselsminister Varmann utfolder seg særlig karakteristisk i denne spørretimen — han utfoldet seg nok sterkere verbalt som stortingsmann enn som minister — men fordi aktørene er aktuelle personer, og saken fremdeles ganske aktuell.

Seip: Vil Samferdselsdepartementet medvirke til at prøveflygninger med jettfly på Fornebu kan bli satt i verk, slik at man kan få et inntrykk av støyvirkningen ved mulig anlegg av jettflyplass på Fornebu-området?

Presidenten: Statsråden har gjort oppmerksom på at det vil bli nødvendig med noe lengere taletid enn de vanlige 5 minutter, og presidenten vil foreslå at statsråden får en noe lengere taletid — og anser det som bifalt.

Varmann kommer først med en lang utgreiing som går ut på at siden man mener å vite at propellflyene larmer like meget som de aktuelle jettflyene, er det ikke nødvendig med jetprovetflygninger. Han avslutter på denne måte:

— I sin alminnelighet vil jeg uttrykke mitt syn på støyproblemet og bruken av Fornebu slik:

Hvis de sivile trafikkfly som planlegges tatt i bruk ikke kan holdes eller

bringes under et tålelig støynivå, da bør de overhode ikke tillates å trafikere Fornebu.

Det er også i samsvar med dette at Storflyplasskommisjonen i sin innstilling har pekt på Gardermoen som tilleggs plass til Fornebu, eventuelt for denslags fly.

Og jeg vil ikke se det som utenkelig at løsningen kanskje kan bli en deling av trafikken mellom Fornebu og Gardermoen.

Seip: — Jeg takker statsråden for svaret, selv om jeg ikke er helt klar over hva som lå i det.

Født antiromantiker

— Jeg har møtt mange praktfulle mennesker nordfra, sier Kolbjørn Varmann. — Jeg kan aldri glemme karer som Jens Steffensen og Aldor Ingebrigtsen. Men ellers er jo menneskene der voldsomt vennlige. Når jeg har hatt det så godt etter krigen, kommer det av at mange man ikke regnet med, har vist seg å være av kvalitet.

Neida, jeg tror på ingen måte at jeg blir husket som så veldig positiv der jeg har vært. Men jeg håper da at menneskene ikke har tatt skade av meg.

Du vet, i Nord-Norge, og da spesielt i Finnmark, husker man ikke feil, eller rettere sagt menneskelige feil. For min egen del må jeg si at jeg har gjort så mange feil som noen kan ha gjort.

Vi spør ham ikke hvilke eller hva slags feil han tenker på. Men vi mener å huske at han stundom er kommet med uttalelser som har vakt visse befolkningsgruppers raseri. Som da han i forbindelse med fylkestinget for et par tre år siden gikk inn for utbygging av Alta-elva, slik, at Masi ville blitt lagt under vann. Men ikke tør vi påstå eller antyde at det var han som hevdet at det ikke gjorde så meget, ettersom det fantes dyrkningsjord nok i Tana!

— Kraft, sier Varmann, er en forutsetning for at vi skal kunne utnytte det næringsgrunnlag som fylket har å by på, ikke minst innen bergverksdriften. Billig kraft er en forutsetning for at dolomitten i Porsanger kan utnyttes, med nødvendig foredling på stedet. Og skulle det, til tross for at naturparkplanene i Øvre Anarjokka legger hindringer i veien, bli til at nikkelforekomstene der kan utnyttes, noe det er voldsom interesse for, vil kraftproblemet melde seg med øket styrke.

Jeg er født antiromantiker, sier han. Men er det ikke likevel litt av romantikeren som stikker fram når han hevder at mellom Troms og Nordland finnes det ingen fylkesgrense? Eller når han sier at den som innbiller seg at Finnmark bare er en forlengelse av Nordlandskysten, han har ingenting skjont? At Øksfjordjøkelen markerer overgangen til et fullstendig nytt, egenartet landskap?

Nei vel, Varmann! Når vi tenker oss om, vet vi jo hva du mener, og innrømmer at du har rett. Fylkesgrensen mellom Nordland og Troms følger såvisst ikke Vestfjordens og Ofotfjordens dype grav, og hinsides Kvænangen og Øksfjordjøkelen er landet annerledes enn i Troms. Kanskje er Troms mer avvekslende enn Finnmark, hurtigere i vekslingene, skulle vi si. Men ditt Finnmark breier seg ut under nordlys og nattsol, som om det vil favne himmelen! 6000 kvadratkilometer større enn hele Danmark er dette fattigfolkets uendelig rike kongerike som du har ikke til å herske over, men til å bestyre. Ditt Finnmark er gått inn i en

Fort. side 60

BLÅ STREK

tobakken med karakter

mildere
enn du tror

CONRAD LANGAARD 4

Varmann i Vadso

fra side 9

spennende tid. Gremmer det deg at du, tross alt du har fått være med på, snart fyller sytti?

Forrvølele ateister

— Vet du, sier fylkesmannen i skinnsofaen på Theatercaféen, jeg har aldri kunnet snakke engelsk! Jeg lærte engelsk bare i fjorten dager. Med tysken står det noe bedre til. Jeg har aldri lengtet etter kunnskaper. Jo mer du får av dem, jo mer trenger du!

Det som er det morsomme med kultur, sier Varmann og smiler ikke, er at den er resultat av arbeid. Ingen får noe gratis, heller ikke av kultur.

Selv har jeg forandret mindre på mitt grunnverdivalg enn de fleste. Jovisst, Karl Evang er min gode venn. Men jeg har vært forferdet over alt det de forrvølele ateistene tror på. Det er en ulykke for menneskeheten at den er i stand til å tro på de fleste ting, fra Hitler til vitenskapen!

Vet du hva jeg skulle ønske meg? En falanks for å beskytte offerlammene på det politisk/kulturelle/administrative plan!

I stillhet underer jeg meg på hva han sikter til. Menn i all verdens mindre og større Watergate-saker? Menn som det er politisk opportunt for makthaverne å sparke, oppover eller nedover? Menn som — tjå, enhver kan velge sitt eksempel. Vi har dem her hjemme også.

Samtalen springer.

— En geolog sa til meg, at i departementet skjønte de meget mer av Finnmark i 1868 enn de gjør i dag. Ikke dårlig sagt. En annen geolog sa at det krevde mye større

Løsning ukens rux

Hvit spiller i 1. trekk Sg5-f3 som truer Tb4-f4 og matt i neste trekk. På 1.-Lg1-h2 følger allikevel 2. Tb4-f4+1. Spiller sort 2.-Lh2xf4 følger 3. Sf3-d4 matt, og slår han på f4 med kongen følger 3. Dg7-g5 matt. På 2.-Kf5-e6 sitter hvit matt ved 3. Tf4-f6. På 1.-h7-h6 følger 2. Dg7-h7+ og matt enten ved 2.-Sh8-g6 3. Dh7-f7, 2.-Kf5-f6 (eller Kf5-e6) 3. Tb4xb6. Prøver sort 1.-Th3xf3 får han lang nese etter 2. e2-e4+! og han blir mattsatt etter 2.-Kf5-f4 3. Sc3-d5 eller 2.-Kf5-e6 3. Tb4xb6. På 1.-Th3-h4 følger ganske enkelt 2. Sf3xh4+, Kf5-e6 3. Tb4xb6 matt. 1.-Th3-h5 er heller ikke noe probat middel idet hvit spiller 2. Dg7-d7+ og når kongen retirerer til 6. raden følger 3. Tb4xb6 matt. Endelig besvares 1.-Th3-h6 med 2. Tb4-e4 og matt enten ved 3. Dg7-g5 eller 3. Sf3-d4 i neste trekk kan ikke forhindres.

omstilling å reise fra Narvik til Finnmark enn fra Narvik til Kristiansand. Han hadde helt rett, han!

Apropos Narvik. Hålogaland bispedømme skulle aldri ha vært delt. Det var en tabbe. I stedet skulle man ha ansatt 5-6 nye stiftskapellaner. Da kunne det kanskje ha blitt litt skikk på tingene!

La oss i alle fall håpe at det blir best mulig skikk på tingene i Finnmark, enten nå tingene befinner seg ute i Hasvik eller inne ved Anarjokka, på Nordkyn eller i Pasvik, Nord-Norge er mer enn noengang før i vår historie et spennings land. Og mest spennende er Finnmark!

FIBO vegg- og takpanel tåler røff behandling

Små «kunstnere» starter ofte sin karriere som veggmalere. I entreen, på hobbyrommet, barnerommet. Fint med kritt og fargestifter.

Gjør ingenting. Mor har såpe og vann, og veggen tåler å skrubbes litt.

Fibo vegg- og takpanel er melaminlaminerte sponplater. Den matte, fine overflaten er meget motstandsdyktig overfor slag og støt . . . kritt og fargestifter.

Fibo vegg- og takpanel fåes i flere farger og mønstre, og prisen er rimelig.

Kontakt nærmeste Fibo-forhandler. Han vil fortelle deg mer om Fibo vegg- og takpanel.

Vennligst send meg alle opplysninger om Fibo vegg- og takpanel.

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr./Sted: .....

Kupongen sendes i åpen kvevolutt til A/S Fibofabrikken, 4580 Lyngdal, eller til nærmeste forhandler.

VM 18-74

FIBOTEX

A/S FIBOFABRIKKEN
4580 Lyngdal

Tlf. (043) 45100 - Telex 16524